

*Ганна Стефанюк
Наталія Салига
(Івано-Франківськ, Україна)*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В ПРАЦЯХ СУЧАСНИХ ВЧЕНИХ

Сучасні зміни в підходах до розвитку вищої освіти, які окреслені у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, висувають нові вимоги до удосконалення професійної підготовки педагогів. У концепції національного виховання зазначено: «Педагог, учитель, вихователь – довірена особа суспільства, якій воно ввіряє найдорожче і найцінніше – дітей, свою надію і своє майбутнє. Доля дітей в руках педагога, в його золотому серці, він має бути джерелом радісного пізнавального і морального зростання своїх вихованців. Жодна інша професія не ставить таких вимог до людини. Педагог зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, високої культури. Педагог зобов'язаний прагнути до втілення в собі людського ідеалу» [5].

У зв'язку з цим особливої значущості набуває проблема дослідження ролі іміджу у професійному становленні викладача вищої школи. Саме імідж сприяє успішній презентації професійних та особистісних якостей педагога, тобто те уявлення, яке людина несвідомо або навмисне створює про себе.

Концептуальні засади іміджології досліджували Л. Данильчук, Ю. Палеха, З.Тимошенко, Ю. Падафет, Т. Хомуленко та ін. Окремі аспекти формування професійного іміджу викладача вищої школи деякою мірою висвітлено І. Зязюном, В. Ісаченко, Л. Крамущенко, І. Кривоносом, А. Кононенко. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу майбутніх педагогів досліджували О. Ковальова, О. Межериська та ін.

Проте, незважаючи на значну увагу науковців до даного питання, проблема формування іміджу майбутнього викладача вищої школи все ще залишається малодослідженою.

Термін «імідж» трактується як похідна від англійського «образ», що формувався у масовій свідомості і має характер стереотипу, емоційно забарвлений образ когось-небудь або чогось-небудь [9, с.299]. Причому під «образом» треба розуміти не тільки візуальний, зоровий образ, а й спосіб мислення, дій, учинків, уміння спілкуватись, мистецтво говорити, слухати, зовнішній вигляд тощо [10, с.112].

В останні десятиліття з'явилося чимало спеціалістів із формування будь-якого іміджу – іміджмейкери, побачили світ публікації з проблеми іміджу, з'явилась нова наука, яка досліджує особливості формування іміджу, – іміджелогія.

Психологи розуміють під іміджем, по-перше, цілеспрямовано сформований образ особистості, що виділяючи певні ціннісні характеристики, покликаний справити емоційно-психологічний вплив на когось-небудь; по-друге, сукупність зовнішніх і внутрішніх характеристик особистості, яка формується у процесі саморозвитку і соціалізації, спілкування і діяльності, містить систему ролей, які людина грає у своєму житті, доповнюється рисами характеру, інтелектуальними особливостями, зовнішніми даними, одягом та ін. [4, с.16].

Дослідниця Н. Гузій трактує педагогічний імідж як «полісемантичну категорію, що характеризує стиль професійно-педагогічної діяльності, манеру спілкування, уміння індивідуалізувати свій образ, надавати йому естетичної виразності» [1, с.29].

У трактуванні іміджу до сьогодні не склалося єдиної теоретичної концепції, в результаті чого в сучасній науковій літературі існують різноманітні його визначення. На думку вчених (Л. Данильчук, О. Межерицька), ці поняття не є синонімами і їх необхідно чітко розрізняти.

Дослідниця В. Ісаченко подає основні із них: «Імідж – це надзвичайно яскраво емоційно забарвлений образ чогось або когось, який склався в масовій свідомості і має характер стереотипу, йому характерні значні регуляторні властивості (Л.Браун). Імідж – це маніпулятивний, привабливий, легко трактований психічний образ, що виникає при адекватному сприйнятті чогось або когось, впливає на емоційну сферу людини і подекуди на її підсвідомість, а

через них – на пояснювальні механізми свідомості і поведінки, вибір людини (В.Шепель, Е.Уткін)» [3, с.5].

Вчений Ю. Палеха виділяє складові іміджу вчителя. На його думку, імідж структурують зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє «Я» [7, с.125].

На думку О. Ковальової, професійний імідж є формою самовиявлення індивідуального цілісного образу особистості вчителя як реалізатора потреб мікро- і макросоціуму в освітніх послугах, за якої виявляються найвиразніші ділові та особистісні якості відповідно до статусу вчителя та соціальної ролі в освітньому середовищі [4, с.11].

Вчений І. Зязюн справедливо відзначає той факт, що важливою частиною іміджу педагога є те, якою мірою йому притаманне красномовство. Спілкуючись зі студентами, педагог не повинен забувати про тон, яким він розмовляє. Від цього залежить не тільки емоційний стан його учнів, а й їхня працездатність. Так званий «невербальний» імідж пов'язаний з тим, наскільки ми маємо приємні манери, під якими маються на увазі жести, міміка, поза. Хороші манери допомагають швидко адаптуватись у будь-якій обстановці, спрощують установлення комунікаційних зв'язків з людьми [8, с.256].

Дослідники Т. Хомуленко, О. Скориніна вказують на той факт, що основна інформація із зовнішнього світу сприймається через зоровий аналізатор, а більшість людей складають своє перше враження про інших на основі оцінки зовнішності. Тобто важливим під час підготовки майбутніх вихователів є створення привабливого зовнішнього вигляду, який допомагає вчителю повернути до себе увагу, створити позитивний образ, показати себе хорошим педагогом. Ось чому зовнішній вигляд вихователя має бути естетично-виразним, привабливим [10, с.30].

Вчений Ю. Падафет вказує на роль зовнішнього самооформлення, які є своєрідною формою особистісної експресії, що сприяє створенню загального враження про педагога. Зовнішній вигляд педагога набуває моральної цінності, втілює принцип зовнішньої і внутрішньої культури особистості, виконує кілька

найважливіших функцій: 1) характеризує рівень моральної та естетичної культури вчителя, рівень його вихованості; 2) є засобом забезпечення контакту взаєморозуміння у спілкуванні з учнями, колегами, батьками; 3) є еталоном культури зовнішнього вигляду, сучасної людини взагалі, модель якої мають опанувати учні; 4) є своєрідним інструментом (засобом) впливу на учнів для досягнення педагогічних цілей [10, с.30].

Л. Данильчук виокремлює складові компоненти іміджу, а саме: візуальний образ – костюм, зачіска, пластика, міміка; внутрішній образ – голос, темперамент, емоційний стан; самопрезентація (від англ. presentation – спосіб наочного подання інформації) – цілеспрямована організація спеціального інформаційного процесу, спрямованого на вирішення певного завдання.

Аналіз та вивчення сучасної науково-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми дозволив зробити висновок, що педагогічний імідж – це динамічний образ викладача, що має свій зміст. Суспільство породжує вимоги до професійного іміджу педагога, впливає на його зміст. Але з покоління в покоління незмінним залишаються такі якості ідеального педагога як любов до дітей, учнів, студентів, високий професіоналізм, доброзичливість, щирість, вміння спілкуватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гузій Н. В. Педагогічний імідж і професійна культура / Н. В. Гузій / Творча особистість вчителя : проблеми теорії і практики : Зб. наук. праць. – К., 1997. – С. 28-31.
2. Данильчук Л.А. Имиджмейкер: учеб. пособие: В 2 ч. / Л.А.Данильчук. – Житомир: ИПСТ, 2002. – Ч. 1. – 56 с.; Ч. 2. – 80 с.
3. Ісаченко В.В. Формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх викладачів вищої школи: автореф. дис.. канд. пед. наук: 13.00.04 / В.В.Ісаченко; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2004. – 23 с.
4. Ковальова О. О. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу у майбутніх педагогів : автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / О. О. Ковальова; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – 20 с.
5. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – № 6. – С. 23.
6. Межерицька О.А. Професійний імідж як інструмент педагогічного впливу / О. А. Межерицька // Управління школою. – 2009. – № 25 (253). – С. 29-31.
7. Палеха Ю.І. Іміджологія: навч. посіб. / За заг.ред. З.І.Тимошенко. – К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2005. – 324 с.
8. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. — К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
9. Словник іншомовних слів / За ред Л. Пустовіт. – К.: Довіра, 2000. – 1017 с.

10. Хомуленко Т.Б. Теоретичні та практичні аспекти дослідження іміджу: монографія / Т.Б.Хомуленко, Ю.Г.Падафет, О.В. Скориніна. –Х.: ВД «Інжек», 2005. – 272с.